

УДК 005.8:81'233-047.23-043.82:7.071.1
 DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/76-1-30>

Мирослава КОСТЮК,
 orcid.org/0000-0002-3057-3788
 викладачка англійської мови кафедри культури та соціально-гуманітарних дисциплін
 Закарпатської академії мистецтв
 (Ужгород, Україна) myroslavakostiuk@gmail.com

ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК МЕТОД ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК МОВЛЕННЯ ТА ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

У статті розглянуто питання формування навичок мовлення засобами проєктної діяльності. Аналізується поняття «проєкт» як складовий компонент навчального процесу для формування майбутнього фахівця з образотворчим мисленням, візуальним сприйняттям та відпрацьованими практичними навичками. Подається обґрунтування ефективності використання методу проєктів у розвитку навичок мовлення. Виявлено, що перспективність пов'язується з багатомірністю даного методу та дозволяє, з одного боку, формувати навички мовлення студента в освітньо-виробничому процесі, а з іншого – вирішувати завдання стабілізації повоєнного суспільства, утвердження національних цінностей фахівця, реалізації принципу зв'язку навчання з життям.

Основні аспекти, що розглядаються в дослідженні: а) важливість ведення міжкультурних та міжпрофесійних діалогів для студентів ВЗО, майбутніх фахівців галузі мистецтва окреслена неоднозначно і сприяє вибору проєктної діяльності як одного з найоптимальніших методів навчання;

б) роль мови в аналізі вченими міжнародного досвіду проєктної діяльності. Практична спрямованість проєктної діяльності під час вивчення курсу «Іноземна /Англійська мова» у взо III–IV рівня акредитації, на прикладі краєзнавчого навчального матеріалу «Іношомовного краєзнавства»;

с) загальна потреба у формуванні фахівця декоративно-прикладного мистецтва як медіатора культур людини та утверджувача національних цінностей.

Встановлено, що процес формування мовленнєвих навичок засобами проєктної діяльності, реалізується через уміння, навички виконання етапів проєктів й моделі поведінки при їх захисті, які забезпечують взаємодію із представниками різних професій, етносів, культур, набуття досвіду в діалогічно-фаховій комунікації всіх учасників навчально-виховного процесу. Формування мовленнєвих умінь сприяє підвищенню професійного рівня студентів, зокрема у розвитку мовленнєвих навичок необхідних у проєктуванні, малюванні, реставрації та представленні творів мистецтва.

Ключові слова: проєктна діяльність, ситуативний проєкт, універсальний проєкт, іношомовне краєзнавство, досвід взаємодії мовними засобами.

Myroslava KOSTIUK,
 orcid.org/0000-0002-3057-3788
 Lecturer of English at the Department of Culture and Social Sciences and Humanities
 Transcarpathian Academy of Arts
 (Uzhhorod, Ukraine) myroslavakostiuk@gmail.com

PROJECT ACTIVITY AS A METHOD OF DEVELOPING LANGUAGE SKILLS AND INTERCULTURAL INTERACTION

The article deals with the issue of forming communication skills through project activities. The concept of «project» is analyzed as an integral component of the educational process for the formation of a future specialist with imaginative thinking, visual perception and practiced practical skills. The article provides a justification for the effectiveness of using the project method in the development of speaking skills. It has been found that the prospects are associated with the multidimensionality of this method and allows, on the one hand, to develop students' speaking skills in the educational and life process, and on the other hand, to solve the problems of stabilizing post-war society, affirming the national values of a specialist and implementing the principle of connecting learning with life.

It has been established that the process of forming speech skills through project activities is realized through the abilities, skills and behavioral models that ensure interaction with representatives of different professions, ethnicities, cultures in the process of gaining experience in dialogic and professional interaction of all participants in the educational and production process.

The main points on which attention is focused in the study: a) the importance of conducting intercultural and interprofessional dialogues for students of vzo\hee, future specialists in the field of art is ambiguously outlined and contributes to the choice of project activity as one of the most optimal methods of education; b) the role of language in the analysis by scientists of the international experience of project activity. The practical orientation of the project

activity during the study of the «English language» course at III–IV level of accreditation, based on the example of the country studies educational material «Foreign Language Country Studies»; c) there is an urgent need to train a specialist in decorative and applied arts as a mediator of human cultures and an affirmer of national values.

It is concluded that the speech formation helps to improve the professional level of students, in particular in the development of skills necessary in the design, drawing, renovation and presentation of works of art.

Key words: project activity, situational project, universal project, foreign language local history, experience of interaction through language means.

Постановка проблеми. Воєнний стан в Україні вимагає забезпечення гуманітарних знань у поєднанні з навчально-виховними активностями миротворчого спрямування в усіх ланках освіти. Формування миротворчої особистості є необхідною умовою збереження миру та розвитку культури суспільства. Виклики сучасності зумовлюють підняття інтересу до формування молодого покоління фахівців українців. Незважаючи на плюралізм думок, поглядів, поступків, могутність країни полягає в єдності людей. Чим швидше ми зрозумієм цінності і виділимо виклики та перепони, які стоять перед нами, тим швидше зможемо обрати стратегічні завдання, вибрати результативні форми і методи роботи з подоланням комплексів дезактивації чи бездіяльності, замкнутості, відкинутості, глибокої депресивності, егоїстичного та ворожого ставлення до оточуючого середовища. Але сьогоднішній світ змінюється дуже швидко, і тому не треба сподіватись на те, що отриманих знань, вистачить на все життя. Цілком очевидно, що подальше впровадження програм цифрової освіти та природне спрямування освітнього процесу сприятиме розвитку потенціалу вищої освіти всього Закарпатського регіону. Ухваляються владою неординарні рішення, які спрямовані на максимальне використання ментальних форм організації навчального простору. При розбудові і формуванні єдиного освітньо-наукового та виробничого простору щодо міста Ужгорода, як осередку міжкордонного співробітництва, враховується не тільки існуючий досвід та поточний стан соціально-економічної сфери, а й сценарії розвитку краю в контексті України. Причому, виникає необхідність у формуванні таких умінь і навичок ведення міжкультурної комунікації у формі діалогу особи-фахівця, які, на нашу думку, швидко формуються саме проектною діяльністю, елементи якої ми використовуємо у процесі навчання англійської мови.

Сьогодні проектна діяльність (ПД) вважається однією з найперспективніших складових освітнього процесу, через те, що сприяє окультуренню, умиротворенню та одухотворенню творчої особистості, формує всі необхідні життєві компетенції 21 століття: полікультурні, мовленнєві, інформаційні, політичні та соціальні. Беззаперечною

є важливість мови для студентів з воєнної галузі мистецтва, тобто їх вміння встановлювати й підтримувати зв'язки з представниками різних культур через успішний діалог та здійснення професійної діяльності. Однак, запровадження проектною діяльністю потребує ґрунтовніших знань, що і зумовило актуальність даного дослідження.

Аналіз досліджень. Організація проектною діяльності була у ХХ та стала предметом дослідження психологів, педагогів, соціологів, істориків, освітніх та соціокультурних інституцій ХХІ століття. Теоретична база проектного навчання досліджувалася в значному доробку учених, педагогів, Т. Башинська, Д. Дьюї, Г. Децик, Н. Ребрик, В. Химинець та інші. Слово «проект» у перекладі з латинської має значення «самостійний пошук шляху» та «кинутий вперед, задуманий план дій, намір» (Бусел, 2005: 970).

Аналізуючи зарубіжну педагогічну практику, ми переконались, що проектна робота є методом навчально-пошуковою діяльністю, який з одного боку виник у 20-ті роки минулого століття у США, а з другого ним практично користувалися і вітчизняні педагоги того періоду С. Шацький та А. Макаренко. Джордж Дьюї, філософ і педагог, більше 100 років запропонував ввести навчання через усвідомлену дію з врахуванням інтересів та цілей. Пізніше, його учень Дьюї Кіппатрік став засновником методу проектів. За радянської влади почали широко впроваджувати у шкільну освіту, але досить непродумано і непослідовно. Американці домінували своєю презентативністю методу проектів, послідовністю та вимогливістю в діях. До прикладу, Влад Другов говорить про досягнення французів, швейцарців та англійців у сфері освіти через відшукання таких програм-проектів діяльності, котрі дають глибинні знання і подобаються учасникам. Тому варто «брати власну долю – освітянську успішність – у власні руки» (Другов, сайт: 3). В. Химинець аналізуючи інноваційну освітню діяльність та акцентовану проблематику, має на увазі те, що «всередині змісту кожного предмета закладено такий бездоганий кладень завдань та вправ творчого (проектного) характеру, котрі вартують тисячам штучно придуманих ігор у проекти на основі легкодоступних речей». Однак, застерігає науковець, аби не бути

втягнутим у чергову показну видимість сучасності, що досить далека від правди якісного продуктивного життя (Химинець, 2007: 12). А от закарпатські педагоги Н. Ребрик, Г. Децик вважають, що проектна діяльність є «серед найперспективніших складових навчального процесу через творчий саморозвиток, самореалізацію та формування всіх необхідних життєвих компетенцій» (Ребрик, Децик, 2012: 13). Проекти, в суті своїй, є продуктами інтелектуальної праці, а тому в суспільстві знань без них нема чого робити. Інколи проектні технології розуміють як – «творення» проектів під час навчального процесу. З іншого погляду і сам процес навчання можна назвати проектом (довготривалим, універсальним), де переважають тестові форми перевірки знань, а не тотально-корумповані форми організаторів суспільства. Під час виконання проектів студенти мають можливість вивчати культуру країн світу як через мовно-лінгвістичні, так і «позамовні явища (культурологічний, геополітичний, соціологічний та фаховий аспекти» (Кремень, 2011: 10).

Мета статті – у різних країнах світу проектна діяльність розглядається як національна та індивідуальна тактика виживання в глобальній економіці, та як один із засобів подолання суспільних викликів. Цілком справедливим є те, що мистецька сфера залишається найменш вивченою та осучасненою у сфері художньо-декоративно-прикладного напрямку особливо в західному регіоні. Тому **мета** наукової розвідки – охарактеризувати важливість формування навичок мовлення майбутнього митця завдяки методу проектною діяльністю. Нашим **завданням** є проаналізувати особливості застосування проектною діяльністю у навчанні англійської мови, врахування яких допоможе розвитку і вдосконаленню мовленнєвих здібностей майбутнього митця, необхідних при проектуванні, виготовленні, реставрації та представленні творів образотворчого чи декоративно-прикладного мистецтва, дизайну, наданні артпослуг сучасним споживачам.

Виклад основного матеріалу. Слід зазначити, що у 1931 році метод був засуджений, оскільки не сприяв глибоким теоретичним знанням. Далі у 1990 роках знову відродився, і сьогодні активно застосовується в американських та японських школах. Аналізуємо історію і згадуємо, що рік 1932 був голодомором для українців. Це був період, коли творчості, вільному вибору та демократії не було місця. Сьогодні державі знову не вистачає підготовлених до проектною роботи кадрів, немає методичного забезпечення, проектна діяльність є досить об'ємною і несистемною, а тільки результатом роботи багатьох окремих ініціатив-

них педагогів, які прагнуть підвищити мотивацію та результативність студентів. Через непослідовність і непродуманість у використанні, проектній діяльності притаманні негативні характеристики. Важливим моментом є складність процесу проектування, який вимагає багато часу, додаткових зусиль та матеріальна непростимульованість для викладача та вчителя. Виходячи із вищесказаного, слід вказати і про альтернативність методу до традиційної організації освітнього процесу, і про неусвідомлене поняття проектною культури, яке ще тільки починає по-новому впроваджуватися у життя. Тому ми застосовуємо цей метод вибірково у вивченні важливих професійних тем. Часто теми варіюються з практичними курсовими чи дипломними. Тематика проектів співставлена в переліку усних заліково-екзаменаційних тем в такому ряді «Відомі особистості-митці, Зайнятість, Традиції, Мистецтво, види, періоди, техніки мистецькі та роль мистецтва в суспільстві», виконання яких демонструють основні програмні знання. Досить переважальним фактом є те, що метод дозволяє формувати особистісні якості, які «розвиваються лише в діяльності», як казав Бернард Шоу, і важко або не можуть бути засвоєні вербально. В ході підготовки індивідуальних проектів студентство набуває досвіду індивідуальною самостійною діяльністю (Ребрик, Децик, 2012: 136), а в групових тематичних проектах навички співпраці та міжкультурної взаємодії. Проекти існують різних типів: практико-орієнтований, дослідний, інформаційний, творчий, рольовий (Ребрик, Децик, 2012: 40–41). Домінуюча спрямованість діяльності учасників того чи іншого проекту визначає його тип. Класифікують проекти за тривалістю та характером контактів. Форми продуктів, результату проектною діяльності, можуть бути різними: веб-сайт, аналіз даних соціопитування, атлас, карта, бізнес-план, збірки творів, словник молодіжного чи професійного лексикону.

Існують певні умови організації роботи над проектом, вимоги над проектною діяльністю, методика проведення та етапи проектування. Більш детально зупинимося на переліку етапів та їх основних завдань:

1. Початковий етап – формулювання основної ідеї, констатація проблеми та її вивчення, збір та аналіз даних.
2. Етап розробки – формування команди, виконавців, розподіл обов'язків, планування обсягу роботи, змісту, форм та методів координації і контролю.
3. Етап реалізації проекту – опрацювання та інтегрування інформації у відповідності з темою, під-

готовка та коригування наочно-графічного, аудіо-, записаних чи завантажених відеоматеріалів до проєкту, допоміжних демонстраційних матеріалів.

4. Завершення проєкту – представлення та захист на семінарі, конференції. Зіставлення результатів дослідження з метою, оцінка та підведення підсумків, виведення родзинок та пізнавальних знахідок.

Доцільно використовувати захист проєктів і на заняттях як приклад для виразу роздумів, спостережень, аналізу явищ мистецьких. Цьому слугують попередньо підготовлені ключові слова, тексти, запитання на перевірку розуміння та формування діалогів. Метод захисту відкриває можливість студентів виражати і свою думку, і вступати в діалог як слухач чи глядач. На цьому етапі виникає можливість збуджувати розум, формувати критичне мислення, досягти себе в якості майбутнього митця. Викладач-практик спочатку виступає як організатор двостороннього навчання, де значна частина припадає на самостійну та творчорегуючу роботу. Ефективність застосування методу залежить від багатьох факторів: опанування змістовою частиною підготовленого тексту, місце заняття в темі та теми в навчальній програмі, загальний рівень володіння мовою, психологічний клімат в аудиторії, майстерність викладача, чіткість інструкцій.

Можливо ця теоретична інформація не буде такою переконливою як практична, тому кілька слів саме про мовні індивідуальні студентські проєкти, які плануються в навчальній програмі як підсумок здобутих знань за рік навчання про того чи іншого митця, якого студент обирає самостійно за власним уподобанням. Враховуючи завдання за спеціалізаціями 022, 023, варіюємо професії обраних відомих особистостей. Викладач, відповідно до профілю групи, даючи до прикладу поняття мистецьких періодів, може запропонувати проєкт: «Живописець\деревоборобник\кераміст\металообробник\дизайнер» з представленням своєї роботи в матеріалі та описі етапів виконання обраної переглядової роботи. Такі проєкти є практично-повчальними та дозволяють провести самоаналіз своїх дій. Засоби й інструменти живописця, на перший погляд, є окультурені, вони поміщені ніби в один тубус та міністудію, а от фахівцем ОДПМ (декоративно-прикладного мистецтва) притаманне володіння ширшим переліком лексики природних матеріалів й інструментів, відточеними техніками в обробці сировини, несамовитою працездатністю, вмінням відчувати і любити живий матеріал та коригування результатів своєї діяльності дотично з допомогою енергії інструментів у руках.

Отже, кінцевою формою представлення проєкту нами обрана презентація, виконана в програмі Power Point (чи іншому презентаційному до датку) і представлена як усний журнал, пресконференція, ілюстроване зіставлення фактів, документів, подій, епох, відеофільму чи мінівістиви, наприклад, перелік творчих проєктів-презентацій про представників класиків закарпатської живописної школи, вибіркові теми загально побутової тематики сьогодення, «Подорожі, Знайомство, Представлення-резюме, Я-молодий українець, Українські традиції, Погода та самопочуття, Виставкова діяльність, Візити до лікаря, На митниці, Благодійна справа і т. д.». Система оцінки проєктної роботи нами представлена такими критеріями:

Силлабус 1.2. Критерії оцінювання творчих проєктів студентів (PPp)

Зміст	Структура, логічність та зв'язність	Лексичне наповнення	Граматична правильність	Разом балів
___/3	___/3	___/2	___/2	___/10

Передбачені номінації, місця, рейтинговий чи підсумковий бал. Отож, якщо творчо підійти до організації ситуативних й універсальних проєктів, чітко сформулювати інструкції до виконання, знайти потрібні слова для підбадьорення та мотивації, створити творчу атмосферу ситуації успіху, то результатом може стати добре опанування і засвоєння знань з програмових тем, краще розуміння суті через проблемні питання, вміла побудова власних висловлювань, інтерпретування ситуацій, фактів, розвиток професійних та творчих здібностей через мову.

Проектна діяльність неодноразово підтвердила можливість студентами покращення навичок спілкування англійською мовою для здійснення і міжкультурної комунікації. На особливу увагу заслуговує навчальний матеріал, присвячений тематиці місцевого регіону. Нами, розвиваючи навички мовлення, у курсі англійської мови представлені тексти читання (Reading) з «Іншомовного краєзнавства Закарпаття» (Костюк, 2021: 47) з обговоренням (Discussion) та виготовлення проєкту з презентацією про творчість відомих діячів, закарпатських митців-класиків, серед яких прикладом слугують постаті: Адальберта Ерделі – модерного живописця свого часу; письменника і громадянина Андрія Бачинського, духовного пастира народу, культурно-просвітницького діяча, який залишив глибокий слід в історії культури Закарпаття другої пол. XVIII – поч. XIX ст. та подав орієнтир наступним слугителям багатонаціональ-

ного закарпатського краю; А. Волошина – відомої історичної постаті Карпатської України; С. Баконія – живописця плернерної школи, В. Микити – легенди живописної школи, І. Небесника – педагога, реалізатора регіональної мистецької освіти та інших митців, які вміло поєднували професійну підготовку з педагогічною. Історія Закарпатського регіону цікава своєю неповторністю, національно-культурними особливостями, має неперевершене виховне значення у формуванні поваги й гордості до минулого Закарпатської області, мудрості у виборі майбутніх шляхів співпраці, формуванні трудових навичок та інформативності для майбутніх досліджень.

Висновки. Отже, проектна діяльність передбачає системне і послідовне моделювання вирішення проблемних ситуацій, які потребують від учасників пошукових зусиль, спрямованих на дослідження і розробку оптимальних шляхів та

неодмінний аналіз підсумків. Метод проектів дозволяє формувати мовленнєві та особистісні якості майбутнього фахівця. Процес формування мовленнєвих навичок засобами проектної діяльності в багатокультурному студентському товаристві, реалізується через уміння виконання етапів проектів, а також навички реалізації моделі поведінки при їх захисті, які забезпечують: 1) взаємодію із представниками різних професій, етносів, культур, 2) набуття досвіду ведення студентського монологу, діалогічно-фахової комунікації та індивідуальної самостійної діяльності всіх учасників навчально-виховного процесу.

Подальші наукові розвідки вважаємо за необхідне спрямовувати на дослідження проблем підготовки аудіовізуальних навчальних програм та педагогів, підготовлених до використання проектних методик із застосуванням мультимедійних засобів навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Башинська Т. Проектувальна діяльність – основа взаємодії вчителя та учнів .Т. Башинська /Поч. шк.. 2003. № 6. С. 58-59.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови : 250000 / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: Перун, 2005. VIII, 1728 с.
3. Другов В., Про сучасні тенденції у поширенні методів проектного навчання. – www.osvita.org.ua
4. Кремень В., Вітчизняне краєзнавство: стратегічні орієнтири сучасної освітньої парадигми, «Краєзнавство» 2011, № 3, С. 10–15.
5. Костюк М. Transcarpathian country studies. Іншомовне краєзнавство Закарпаття: Навчально-методичний посібник з курсу англійської мови для студентів факультетів мистецького спрямування. Видання доповнене. / Укладач: М. П. Костюк. Ужгород: Гражда, 2021. 48 с.
6. Ребрик Н., Децик Г. Проектна діяльність як форма організації наукового знання учнівської молоді. Навчально-методичний посібник. Ужгород: Гражда, 2012. 136 с. С. 40–41 : іл.
7. Химинець В.В. Інноваційна освітня діяльність. Ужгород: Інформаційно-видавничий центр ЗІППО, 2007; Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. № 8, 2007. 128 с.
8. Schulz, R.A. (2007). The challenge of assessing cultural understanding in the context of foreign language instruction. *Foreign Language Annals*, 40 (1), pp. 9-26.

REFERENCES

1. Bashynska T. (2003). Proektualna diialnist – osnova vzaiemodii vchytelia ta uchniv. [Design activity – the basis of interaction between teacher and students]. № 6. P. 58-59. [in Ukrainian].
2. Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi movy. (2003). [Big explanatory dictionary of the modern language]. K.: Irpin: PTF «Perun», P. 970. <https://slovyk.me/dict/vts> [in Ukrainian].
3. Druhov V., Pro suchasni tendentsii u poshyrenni metodiv proektnoho navchannia. [On current trends in the spread of project-based learning methods]. – www.osvita.org.ua . [in Ukrainian].
4. Kremen V., (2011), Vitchyzniane kraieznavstvo: stratehichni oriientyry suchasnoi osvითnoi paradyhmy, «Kraieznavstvo» [Domestic local history: strategic guidelines of the modern educational paradigm], «Local History»] No. 3, pp. 10-15. [in Ukrainian].
5. Kostiuk M. (2021). Inshomovne kraieznavstvo Zakarpattia: Navchalno-metodychnyi posibnyk z kursu anhliiskoi movy dlia studentiv fakultetiv mystetskoho spriamuvannia. Vydannia dopovnene. [Transcarpathian country studies. Foreign language local history of Transcarpathia: Study guide for the English language course for students of art faculties. Supplemented edition]: M. P. Kostiuk. Uzhhorod: Grazhda, 48 p. [in Ukrainian].
6. Rebryk N., Detsyk H. (2012). Proektualna diialnist yak forma orhanizatsii naukovoho znannia uchnivskoi molodi. [Project activity as a form of organization of scientific knowledge of students]. Study guide. Uzhhorod: Grazhda. 136 p. P. 40–41: illus. [in Ukrainian].
7. Khymynets V.V. (2007); Innovatsiina osvითnia diialnist. [Innovative educational activity]. Uzhhorod: ZIPPO Information and Publishing Center, Ukrainian language and literature in secondary schools, gymnasiums, lyceums and colleges. № 8, 128 p. [in Ukrainian].
8. Schulz, R.A. (2007). [The challenge of assessing cultural understanding in the context of foreign language instruction. *Foreign Language Annals*], 40 (1), pp. 9-26.